

Sovande spädbarn får det vita bruset att trenda på strömning...

4

TISDAG 26 OKTOBER 2021 • DAGENS NYHETER.

KULTUR NYHETER

Ljudtrend.

Sovande spädbarn får det vita bruset att trenda på strömningstjänsterna

A

Alla som har hamnat framför artiklar av typen "23 briljanta lifehacks för dig med nyfödd bebis" har funderat på vitt brus. Är det alltså ljud på lagom volym som ska säkra nattsömen? "Med vitt brus hjälper du barnet att återfinna ett känt ljudlandskap och alltså att lättare komma till ro", heter det till exempel i säljtexten för en specialhögtalare.

Och för många blir tydligen svaret ja. Man behöver inte ens köpa någon brusmaskin, det räcker med en vanlig spellista på Spotify. "Baby sleep aid: White noise" med 200 000 gillare är bara en i mängden. Otaliga timmar av lägmålt knaster som innehåller alla frekvenser med ett jämnt fördelat energispektrum: vitt brus. Det är knappast enbart ett välbekant fenomen för bebisföräldrar utan en integrerad del av den digitala sömnamarknaden (DN 21/9).

Avslappningsmusik är inget nytt fenomen, men vad är det som gör att vi strömmar brus som aldrig förr? Jag börjar med att fråga Arne Nykänen, biträdande professor i teknisk akustik vid Luleå tekniska universitet. Han säger att det inte finns några studier som slår fast att man sover bättre eller somnar av bruset i sig – förklaringen är i stället att det konstanta bruset maskerar andra ljud. Vi slipper rycka till när någon smäller igen dörren eller ifall det kör förbi en bil utanför, säger Arne Nykänen.

Men varför störs vi inte av själva bruset?

– Hjärnan är fantastisk på att känna igen mönster. Eftersom hörseln är påslagen även när vi sover kan vi väckas av alarmerande eller plötsliga ljud, men i vitt brus finns det ingen information att reagera på.

Arne Nykänen förklarar att namnet rent fysikaliskt är en analogi med vitt ljus, som är en blandning av alla färger. Samma parallell gäller för det rosa och blåa bruset, vad avser själva frekvensområdet. Lite förvirrande har den bruna varianten, en annan populär kategori på Spotify, däremot fått sitt namn efter 1800-talsbotanisten Robert Brown.

Brown studerade partiklars slumpmässiga rörelse i naturen, observationer som senare teore-

tiserades av bland andra Albert Einstein. Arne Nykänen återkommer också till slumpan när vi pratar om brus i olika färger – eller lövsus för den delen.

– Vi människor är vana med liknande ljud från naturen. Det kan vara en brusande fors i bakgrunden, med ett oräkneligt antal vattendroppar som rör sig mer eller mindre slumpmässigt. Vi vet att fosen finns där men efter ett tag tänker vi inte på ljudet, säger Arne Nykänen.

Spellistorna på Spotify är desto mer utstuderade. Techsajten One Zero beskriver (4/1) hur man genom sökdoptimering och närapå identiska spår kan tjäna pengar på att spamma Spotify med brus. Brittiska Ameritz specialiserar sig till exempel på att skapa musik till spellistor för olika ändamål – från träningsmusik till mer sovande alternativ. Resultatet: flera miljarder strömningar.

Det ligger i linje med hur användarna i dag föredrar funktions- eller humörsbaserade spellistor framför att göra aktiva låtval. Och att "white noise" är relativt lönsamt är inte konstigt med tanke på att låtarna är snabbproducerade och den genomsnittliga lyssningstiden många timmar.

Eller låtar och låtar, förresten. Ska man hellre tala om namngivet ljud? Var går egentligen gränsen mellan musik och brus?

Andreas Tilliander, artist och programledare för "Elektroniskt i P2", tycker att det är svårt att uttala sig om verkshöjden på Spotifys sömnhittar. Han berättar hur ett av hans tidiga album först inte erkändes som musik av den tyska motsvarigheten till Stim. På den tiden var han intresserad av att göra "musik som väldigt tyst", med bara en del skrapande ljud och pip i form av sinustoner.

– Jag tyckte deras inställning var väldigt spännande. Om jag uppskattar det jag gör, och skivan ändå säljer flera tusen ex, då måste det väl vara musik på något sätt?

Andreas Tilliander har inte bara gjort avskalade experiment, utan under ett par decennier ägnat sig åt blandade elektroniska uttryck som drone och techno. Men brus har alltid varit en del av skapandet. I dag använder han sig mycket av 70-talseffekter och gamla syntar som ger ifrån sig brus, till skillnad från olika digitala musikverktyg.

– Kanske är det något med min generation som växt upp med kassetter. Men jag är nog inte ensam om att uppleva tystnad i musiken som mer påtaglig när det brusar, säger Andreas Tilliander.

Åtminstone sedan slutet av 1800-talet, när inspelning och uppspelning av ljud blev möjligt, har det pågått en kamp mot knaster och språk. Från utveckling av ljudisolerade studior fram till dagens brusreducerande hörlurar. Den som i dag lyssnar på hundraåriga inspelningar slås av hur musiken döljs under lager av rassel.

Sedan dess har bruset successivt rensats bort, som ett ogräs i musikens trädgård. Men kanske förtjänar det en ljudhistoria i egen rätt. I nyut-

Spellistor med vitt brus är ett populärt sätt att få bebisar att sova sött.

Vitt brus innehåller alla frekvenser med ett jämnt fördelat energispektrum.

Att söka tystnad har blivit ett ideal och att utsättas för buller ses som en hälsofara. Samtidigt har brus blivit en lyssningstrend på strömnings-tjänsterna.

Jacob Lundström spårar oljudets återkomst i sövande Spotifysuccéer och musikaliska experiment.

Foto: Science Photo Library

komna antologin "Negotiating noise" (Sanne Krogh Groth, James G. Mansell) från Lunds universitet öppnar forskare från flera länder för olika perspektiv på oljud: trafikmuller, kontorsapparater, grannstök och konstprojekt.

Ljudföreningar har varit ett diskussionsämne sedan 1700-talet, och stadens larm leder numera till bulleråtgärder. Samtidigt slår antologins medverkande ett slag för oljudets olika nyanser och förtjänster, som lätt överskuggas av tystnadsnormen.

Att den kompakta tystnaden är en chimär har en ljudkonstnär som John Cage visat, mest berömt i det tonlösa stycket "4:33" från 1952. Sökandet efter tystnaden ledde honom hela vägen till en ljudisolerad kammare på Harvard. Men i stället för frånvaron av ljud fick han höra sig själv: den ihärdiga pulsen från sin egen blodcirkulation, det centrala nervsystemets hummande.

Jakten på det perfekta ljudet, i bemärkelsen brusfritt, har också fått negativa följder i musiksammanhang. Det menar i alla fall Andreas Tilliander som minns tillbaka på millennieskiftet som en särskilt avskräckande epok.

–Det var en tid när allt skulle digitaliseras till mp3-format och det var vanligt med mycket brusreduktion. Det blev kanske brusfritt, men när olika frekvenser försvann uppstod i stället vassa övergångar. I dag kan man höra när det lik-som kvittrar mp3-aktigt.

Kanske har pendeln svängt tillbaka – Andreas Tilliander berättar åtminstone om populära digitala hjälpmedel för att skapa analoga effekter. –Det finns dyra plug-ins som lägger till känslan av kassetband eller vinylskivor. Det kanske är nostalgiskt, men samtidigt upplever folk alltid musiken som varmare om de kan ana någon brusmatta i bakgrunden, säger han.

Som exempel på brustrenden nämner Andreas Tilliander artister som skapar loopar från VHS:er, men också den brittiske artisen Burial som 2006 slog igenom med dunder och språk. Och en musikgenre som noise, med många olika förgreningar, har förstas betydligt äldre anor. Men hur bra går det att somna till? Oljudsartister anstränger sig knappast alltid för att skapa en sövande inramning (lyssna bara på japanska Merzbow – hans bombardemang med skrammel à 178 bpm på "Woodpecker No. 1." är ingen vaggvisa för hjärtsvaga).

Eftersom hörseln är påslagen även när vi sover kan vi väckas av alarmerande eller plötsliga ljud, men i vitt brus finns det ingen information att reagera på.

Arne Nykänen, professor i teknisk akustik vid Luleå tekniska universitet.

Andreas Tilliander.

Arne Nykänen.

Amerikanen Oneohtrix Point Never är en annan namnkunnig artist och blandar oväsen med trummor, loopade kvävda röster och så vidare. Hans låt "Sleep Dealer" från 2011 påminner dock mer om en musiksatt sömnstörning.

Bättre då att hålla sig till brusmakare som Ozonuzz, Sleep Sleep Sleep och Noise Spectators. En bieffekt med att spela sömnljud nätterna igenom är att algoritmerna tar intryck: plötsligt består veckans utvalda rekommendationer uteslutande av brus. Och för den som i vaket tillstånd botaniserar i spellistorna öppnar sig en värld av obekanta namn.

Ozonuzz, till exempel, vars mest spelade spår "Soft noise" har knappt fyra miljoner lyssningar och enklast kan beskrivas som ljudet av en dämpad väggkorsning. Ozonuzz har 100 000 lyssnare i månaden men ingen sedvanlig biografi på Spotify.

Precis som sina mer konstlösa kollegor i brus tycker Andreas Tilliander om att skapa sömniga låtar. Förra året medverkade han, tillsammans med Elin Franzen, på skivbolaget Flora & Faunas samlingsalbum "Nattmusik". Han har också gett sömnkonserter, med generativ syntmusik, i lokaler med utspridda liggenderlag.

–Jag har alltid tyckt om musik som är lite grand i periferin. Om en poplåt kräver att du lyssnar fokuserat från början till slut i tre minuter, kan det vara rätt skönt med musik som känns mer pågående, säger Andreas Tilliander.

Ungefär som brus, som varken har någon början, mitt eller slut. Huruvida det är ett störningsmoment ligger i lyssnarens öron.

När jag ringer Andreas Tilliander promenerar han hemåt från sin studio bland tallarna i Stockholms sydvästra förorter. Han hör rusningstrafiken från Södertäljevägen i bakgrunden, men säger att ljudkulisser för tankarna till havsstranden i Åhus. Författarna i "Negotiating noise" påminner också om att oljud handlar om associationer och sammanhang. En persons ljudförening kan vara nästas tinnituslindring. Arne Nykänen från Luleå tekniska universitet nämner hur bruset från inomhusfontäner brukar användas för att maskera människans eget oväsen i offentliga miljöer. Och så vidare.

Vad kan man höra i det vita bruset då? Kanske ekot av big bang. Jag ber Arne Nykänen förklara kopplingen till det utdöda tv-fenomenet myrornas krig, som kunde fungera som insomningsljud för en tidigare generation bebisar.

–När det inte fanns någon radiosignal med den gamla analoga tekniken, tog antennen bara emot en massa slump. Myrornas krig ligger faktiskt ganska nära vitt brus, säger Arne Nykänen.

En del av det kommer från kosmisk bakgrundsstrålning. Och så kan en trött spellista bli ett sätt att återknyta kontakten med universums tillblivelse. Det kan vara skönt att tänka på när man somnar om.

Jacob Lundström
jacob.lundstrom@dn.se

I korthet.

Inspelning pausas efter dödsskjutning

Inspelningen av westernfilmen "Rust" pausas efter olyckan där en filmfotograf sköts ihjäl med ett vådaskott av skådespelaren Alec Baldwin, skriver Variety.

● Upphållet kommer att pågå under den tid som utredningen pågår, meddelar filmens produktionsbolag nu i ett uttalande.

"Även om våra hjärtan har brustit och det är svårt att se bortom horisonten är det här, åtminstone just nu, en paus snarare än ett slut", meddelar produktionen också.

Samtidigt avslöjas nu mer ingående detaljer kring hur olyckan skedde, då filmfotografen Halyna Hutchins sköts ihjäl. Skådespelaren Alec Baldwin sikade rakt in i kameran medan han repeterade en skjutscen, ovetande om att vapnet var skarpladdat. Han hade tidigare fått grönt ljus från filmens vapenansvariga. Regissören uppgav att han hörde ett piskliknande ljud följt av en hög smäll innan Halyna Hutchins träffades.

Händelsen är under utredning, bland annat av polisen i Santa Fe. I Albuquerque samlades under söndagen också hundratals människor, de flesta från filmbranschen, till en minnesstund för den dödade 42-åringen.

TT

Foto: Markus Sjögård

Sahara Hotnights släpper ny musik

Musik. Den svenska rockgruppen Sahara Hotnights är tillbaka, efter tio års tystnad. Den 14 januari släpper bandet från Robertsfors singeln "Reverie".

"Pausen är ändå bara en parentes i en livslång vänskap. Eftersom vi aldrig lade ned är vi heller inte återuppståndna. Med andra ord; ingen stor sak – bara ett smått fantastiskt album", skriver bandet själv i ett pressmeddelande.

"Reverie" är den första singeln från Sahara Hotnights kommande sjunde album, producerat av Petter Winberg och Pierre Riddez. Låten släpps den 14 januari 2022.

Sahara Hotnights bildades 1992 och består av Maria Andersson, Jennie Asplund, Johanna Asplund och Josephine Forsman.

TT

40

... författare skriver en litterär text tillsammans. Suad Ali, Klas Östergren, Theodor Kallifatides och Karin Smirnoff finns bland författarna som pusslat ihop verket "I ljuset" för Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm.

Joakim Lundell producerar skräckfilm

Film. Influeraren och youtubaren Joakim Lundell ska producera sin första biofilm, skräckisen "Feed". Filmen följer det klassiska genretemat med ett gäng ungdomar som terroriseras av ett onaturligt väsen. Filmen görs av Scandinavian Content Group, som tidigare gjort Netflixserien "Clark" om Clark Olofsson.

DN

Grossman till Kulturhuset Stadsteatern

Litteratur. I dag kommer den israeliske författaren Davi Grossman till Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm för ett samtal med DN-kritikern Ingrid Elam. Grossman har, som DN tidigare berättat, fått det nyinstiftade svenska litteraturpriset Berman literature prize på 750 000 kronor för romanen "Med mig leker livet".

DN